КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ

Студентки групи Пкит 10-19

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми Китайська мова і

література, переклад, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.06 Східні мови і літератури

(переклад включно), перша – китайська

Бібікової Анастасії Олегівни

Науковий керівник:

канд. філос. наук, доц. Беля В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

ЄКТС _____

Київ–2023

ЗМІСТ

ВСТУП **3**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ **5**

1.1. Лексика сфери архітектури як об’єкт лінгвістичних студій 5

1.2. Типологія лексичних одиниць сфери архітектури в сучасній китайській мові 12

Висновки до Розділу 1 18

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ **20**

2.1. Етимологія китайської лексики сфери архітектури 20

2.2. Відображення явищ китайського суспільного та культурного життя у лексемах сфери архітектури 25

Висновки до Розділу 2 30

ВИСНОВКИ **32**

论文摘要 **34**

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ **35**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації посилюються процеси інтеграції знань, наукових контактів. Першорядними стають процеси міжнародного співробітництва. Технологічна революція, комп'ютеризація та цифровізація майже всіх областей господарської діяльності в сучасному світі були зумовлені інноваційними науковими відкриттями, розвитком, інтеграцією та диференціацією найрізноманітніших нових наукових напрямів та областей знання, у тому числі й у сфері архітектури (Запольських, Мосіна, 2022, с. 49).

Будівництво як невід'ємна частина життя людини відіграє важливу роль у розвитку цивілізації людства. Архітектура має виняткове значення у розвитку економічної системи будь-якої держави незалежно від її геополітичного становища, рівня розвитку, чисельності населення та інших характеристик. Розвиток будь-якої галузі, економічне зростання у будь-якій сфері діяльності неможливі без будівництва.

Наразі на теоретичному рівні мовознавства, як засвідчує виконаний аналіз комплексу термінознавчих робіт, не було здійснено багатоаспектне дослідження термінологічного складу архітектурної лексики на матеріалі китайської мови. Предметна область архітектури ще недостатньо повно вивчена в китайському термінознавстві, не досліджено її поняттєву й дериваційно-функціональну специфіку, не простежено основні тенденції та способи формування системи архітектурної термінології.

Однак необхідність вивчення архітектурної лексики як семіотико-мовної бази цієї спеціальної галузі науково-професійних знань зумовлена розвитком самої науково-професійної діяльності в галузі архітектури, а також необхідністю систематизації та опису зазначеного фрагмента термінологічного фонду китайської мови. Сукупність наведених аргументів зумовлює актуальність теми дослідження.

Об'єктом дослідження є лексика сучасної китайської мови у сфері архітектури.

Предметом дослідження є лінгвокультурні особливості лексики сучасної китайської мови у сфері архітектури.

Мета роботи: дослідження лінгвокультурних особливостей, закономірностей побудови та функціонування лексики сучасної китайської мови у сфері архітектури.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1) Визначити особливості лексики у сфері архітектури як об'єкту лінгвістичних студій;

2) Виділити сучасні підходи до типології лексичних одиниць сфери архітектури в сучасній китайській мові;

3) Розглянути етимологічний аспект сучасної китайської лексики у сфері архітектури;

4) Охарактеризувати відображення явищ китайського суспільного та культурного життя в лексемах сфери архітектури.

Методи дослідження. Поставлені цілі і завдання, а також специфіка матеріалу зумовили використання комплексу методів і прийомів: описово-аналітичний; морфемо-словотвірний; методи компонентного аналізу та градуйованого визначення лексичних значень; аналіз словникових дефініцій.

Наукова новизна. Вперше у вітчизнаному мовощнавстві здійснено спеціалізоване дослідження лінгвокультурних особливостей лексики сучасної китайської мови у сфері архітектури.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання найважливіших положень, висновків та ілюстративних матеріалів у курсах лексикології китайської мови, загального мовознавства, теоретичної граматики, стилістики, у спецкурсах з термінології.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ

1.1. Лексика сфери архітектури як об’єкт лінгвістичних студій

Архітектурна лексика становить самостійний сегмент у наївній та науковій картині світу людей, носіїв мови, і тому становить інтерес як для лінгвістів, так і для нефахівців у філологічній сфері. Міждисциплінарність даного наукового напряму в галузі термінології базується на синтезі спеціальних знань у галузі лінгвістики та архітектури.

Архітектурно-будівельна термінологія є окремим пластом лексичної системи, що обслуговує певну групу людей. Для мовознавця вона є цікавим предметом дослідження, оскільки часто її терміни мають метафоричність і полісемію, що неодноразово зазначалося в роботах, присвячених даній темі.

Термін архітектурної сфери (архітектурний термін) інтерпретується нами як така функціонально спеціалізована мовна (семіотична) одиниця, що вживається в галузі архітектури; має визначення у словниках архітектурних термінів; однозначно розуміється всіма фахівцями зазначеної науково-професійної галузі (Мосієвич, 2019, с. 165).

Найважливішим імпліцитним параметром архітектурного терміна є його соціолінгвістичність. Як зазначають дослідники, взаємодія термінології та суспільства з метою цивілізаційного розвитку соціуму дуже результативна, дозволяє оптимізувати передачу знань та інформації, сприяє прогресу в науці та техніці (Хамар, 2017, с. 54).

Термінологія архітектури є активною з точки зору розвитку свого словникового складу. Будь-яка терміносистема, в т.ч. архітектурна лексика, як відображає стан цієї галузі наукового та технічного знання певного періоду, так і є інструментом її розвитку. Детермінуючими рисами лексичних одиниць архітектурної термінології можна назвати відсутність емоційної та суб'єктивної конотації, лаконічність репрезентації та узагальненість (Думанська, 2006, с. 276).

Формування та збагачення термінології відбувається за рахунок не лише зовнішніх засобів номінації (запозичення), а й завдяки внутрішнім номінативним засобам, напрямам термінотворення, одним із яких є семантичний спосіб утворення термінів (лексико-семантичний спосіб, семантична деривація) (Хирівська, 2017, с. 54). І хоча цей спосіб був продуктивнішим на початковій стадії розвитку виробничо-технічної галузі та її термінології (у ремісничо-промисловий період), він зберігає свою актуальність і наразі. Незалежно від шляхів збагачення термінологічної системи лексики архітектури слід пам'ятати, що термін повинен бути системним, мати тенденцію до однозначності в межах свого термінологічного поля, характеризуватися стилістичною нейтральністю, семантичною точністю, не мати синонімів і мати спеціальне визначення (дефініцію).

В сучасній китайській мові вирізняють такі основні лексико-семантичні способи збагачення термінології архітектури: 1) термінологізація слів загальновживаної мови, 2) метафоризація, 3) метонімізація, 4) звуження значення (Михайлова, Перепелиця, 2021, с. 101).

Особливу групу серед термінів становлять терміноодиниці, які запозичені із загальновживаної мови та утворюють найдавніший пласт архітектурної онтології: 窗口 chuāngkǒu – *вікно*、屋顶 wūdǐng – *дах*、城市 chéngshì – *місто*、建筑 jiànzhú – *будівля*、火炉 *huǒlú* – *піч* та ін. Дослідники підкреслюють здатність таких слів одночасно обслуговувати загальновживану систему літературної мови та її термінологічну систему і, отже, не вважають зазначені одиниці запозиченими із загальновживаної мови. У міру набуття людиною досвіду та розвитку у неї наукових понять відбувалися розширення та термінологізація подібних лексичних одиниць.

Активним різновидом семантичного способу термінотворення є метафоризація. Метафора визначається як “троп, суть якого полягає у вживанні слів і виразів у переносному значенні на підставі подібності, аналогії” (Дудик, 2005, с. 114). Пройшовши через низку модифікацій, систему перекодування зі знання буденного в наукове, слово перетворюється на термін і набуває характерних йому рис. Викликаючи певний набір уявлень, образів та асоціацій в уяві, метафора впливає сприйняття людиною об'єктів навколишньої дійсності.

Розглянемо такі терміни метафоричнихутворень термінів сфери архітектури в сучасній китайській мові, що виникли з урахуванням подібності однієї чи кількох ознак понять:

1) за функцією:

案件 ànjiàn – *рурка для захисту основного трубопроводу від пошкоджень* (Колодко, 2004);

建设阶段 jiànshè jiēduàn – *визначена проектом частина будівництва, що забезпечує випуск або надання послуг і складається з одного або декількох пускових комплексів* (Колодко, 2004);

手电筒 shǒudiàntǒng – *світлопроникна обмежувальна конструкція для освітлення приміщень промислових будівель* (Колодко, 2004);

2) за формою:

鼓 gǔ – *найвища частина будівлі, що має циліндричну або багатогранну форму, завершується куполом або багатогранним зімкнутим зводом* (Колодко, 2004);

帆 fān – *ввігнутий трикутний кутовий звід, який підтримує купол над квадратною кімнатою* (Колодко, 2004);

杯子 bēizi – *заглиблення в фундаменті для подальшого встановлення та монолітування збірного елементу* (Колодко, 2004);

翅膀 chìbǎng – *флігель, зовнішнє планування садиби* (Колодко, 2004);

3) за формою та функцією:

节点 jiédiǎn – *збірна одиниця, яка може збиратися окремо від інших складових частин виробу та виконувати певну функцію у виробах одного призначення тільки разом з іншими частинами* (Колодко, 2004);

4) за розташуванням та функцією:

脚跟 jiǎogēn – *верхня площина опори (стіни, колони, стовпа), на яку спирається арка або склепіння* (Колодко, 2004);

5) за кількістю та величиною:

高水位 gāo shuǐwèi – *води при пропуску паводків у водотоку* (Колодко, 2004);

列间距 liè jiānjù – *відстань у плані між розбивними вісями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд* (Колодко, 2004);

双高大厅 shuāng gāo dàtīng – *приміщення з відсутніми стельовими перекриттями на одному або кількох поверхах* (Колодко, 2004);

6) за подібністю емоційного враження:

侵略性环境 qīnlüè xìng huánjìng – *середовище, вплив якого викликає корозію будівельного матеріалу у виробі або конструкції* (Колодко, 2004);

金属疲劳 jīnshǔ píláo – *процес поступового деформування металу під дією статичних та динамічних навантажень, які призводять до зміни структури, властивостей та руйнування* (Колодко, 2004);

承重结构 chéngzhòng jiégòu – *сукупність конструкцій будівлі або споруди, які, статично взаємодіючи, витримують навантаження, забезпечують міцність та стійкість будівлі* (Колодко, 2004).

Метонімізація трактується як спосіб розширення чи розвитку сенсу лексичної одиниці виходячи з суміжних відносин між предметами, у якомупохідне значення продовжує зберігати свою спрямованість на первинне значення. Перенесення назви здійснюється на основі просторових, подієвих, синтагматичних та логічних зв'язків між предметами, особами, діями, процесами, явищами, місцем, часом та іншими категоріями, що належать дійсності та її відображенню у людській свідомості (Дудик, 2005, с. 118).

Наведемо такі приклади виявів метонімізації в формуванні термінологічної лексики сфери архітектури в сучасній китайській мові:

露天剧场 lùtiān jùchǎng – розміщення місць концентричними рядами, що поступово підвищуються, в театрах та інших публічних установах (Колодко, 2004);

舌头 shétou – *1) поздовжній виступ на ребрі дошки або бруса; 2) паля, що має виступ і паз для щільного прилягання однієї палі до іншої* (Колодко, 2004);

作坊 zuòfāng – *1) підприємство з ремонту або виготовлення будь-яких виробів, а також приміщення такого підприємства; 2) приміщення для роботи художника,*

скульптора; 3) команда людей, об'єднана реалізацією спільних проектів (Колодко, 2004).

Такий різновид лексико-семантичного терміноутворення, як звуження (спеціалізація) значення, визначають таким чином: “перенесення назви одного поняття на інше, що здійснюється на підставі спільності всіх ознак загальновживаного поняття за наявності у звуженого поняття додаткових ознак” (Селіванова, 2008).

Характерним термінотвірним аспектом в галузі архітектури в китайській мові постає наявність у звуженого поняття ознак додаткових, релевантних для певного спеціального поняття, за наявності загальних, спільних ознак для спеціального та загальновживаного понять. Так, наприклад, термін 专业知识 zhuānyè zhīshì, що має загальновживану семантику “*дослідження фахівцем (експертом) низки певних питань*” (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008) звужує в термінології будівництва та архітектури своє значення таким чином: “вид діяльності в технологічному циклі проектування та будівництва об'єкту, який базується на дослідженні, перевірці, аналізі та оцінці обгрунтування інвестицій, містобудівних та проектних рішень із метою доречності та можливості їх прийняття” (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008). Термін 项目 xiàngmù у широкому значенні позначає в китайській мові створення унікального продукту або послуги” (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008), а у вузькому “архітектурному” значенні визначається як “цілісна сукупність моделей, властивостей або характеристик, що описані в формі, сприятливій для реалізації в системі” (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008).

Семантичний спосіб терміноутворення архітектурної лексики в сучасній китайській мові представлений такими характерними також для загальнолітературної мови різновидами, як метафоризація та метонімізація. Термінологізація та звуження значення загальнолітературних слів притаманні лише терміноутворенню. Поширення семантичної деривації в різних термінологіях, і в архітектурній зокрема, зумовлене пов'язаністю термінів із конкретною терміносистемою та прагненням до уточнення номінації поняття цієї сфери людської діяльності.

Терміносфера архітектури в китайській мовіналежить до технічного підвиду науково-професійної мови для спеціальних цілей. Характерною рисою ряду архітектурних термінів є те, що вони є результатом процесу термінологізації загальновживаних слів.

Наприклад, загальновживана лексема 房子 fángzi – *будинок* у архітектурній терміносфері китайської мови вживається як термінологічна одиниця, що репрезентує спеціальне фахове поняття як термін-словосполуку.Кожен термін-словосполучення наділений дефініцією, що відображає суттєві категорійні ознаки термінованого денотата. Слід зауважити, що в одного й того самого елемента наведених вище термінологічних словосполучень (слова 房子 fángzi – *будинок*) лексеми-ідентифікатори в дефініціях можуть відрізнятися:

Специфічною ознакою терміносфери архітектури в китайській мові є різноструктурність та різноманіття дериваційних одиниць та моделей термінолексики, що формують її склад. Частиномовна приналежність похідних і непохідних термінодиниць архітектурного фрагмента китайської термінологічної картини світу дуже різноманітна: відзначається наявність одиниць усіх самостійних частин мови. Максимально частотним є використання термінів-іменників, наприклад: 渡槽 dùcáo – *акведук*、梁 liáng – *промінь*、栏杆 lángān – *перила* та ін. (Колодко, 2004).

Характерною ознакою китайської архітектурної термінології постає значна кількість термінів, запозичених із найрізноманітніших гносеологічних сфер. Зокрема, в тематико-когнітивному модулі “Будівельні матеріали” активно функціонують терміни з геологічної терміносфери: 金刚石 jīngāngshí – *діамант*、重晶石 zhòng jīng shí – *барит*、刚玉 gāngyù – *корунд*、花岗岩 huāgāngyán – *граніт* та ін.(Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008)

Тематико-когнітивний модуль архітектурної терміносфери “Машини, механізми, обладнання” включає переважно складні терміни та терміни-словосполучення: 混凝土运输车 hùnníngtǔ yùnshū chē – *бетоновоз*、混凝土泵车 hùnníngtǔ bèng chē – *автобетононасос*、混凝土搅拌车 hùnníngtǔ jiǎobàn chē – *автобетонозмішувач*、保温瓶自卸车 bǎowēn píng zì xièchē – *вакуумний самоскид*、

混凝土注射机 hùnníngtǔ zhùshè jī – *машина для закачування бетону*、自卸车 zì xièchē – *самоскид*；搅拌抹灰机组 jiǎobàn mǒ huī jīzǔ – *змішувально-штукатурний агрегат*、烘干滚筒搅拌机 hōng gān gǔntǒng jiǎobànjī – *сушильний барабанний змішувач*、土壤搅拌机 tǔrǎng jiǎobànjī – *змішувач грунту*、料斗提升机 liàodòu tíshēngjī – *бункерний елеватор* та ін. (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008)

Когнітивна лінгвістика визнає, що частини мови необхідно вивчати з позицій когнітивізму, оскільки кожна з них є мовною репрезентацією певної логічної категорії мислення, досвіду та знання про світ. Іменник як когнітивна одиниця актуалізує категорію предметності, яка в архітектурній терміносфері є домінантною. Результатом творчої діяльності (категорія дії, процесуальності) завжди постають предметні сутності, що широко представлені у сфері фіксації та сфері функціонування архітектурних термінів сучасної китайської мови.

Наявні спроби вивчити структурно-мовні та семантичні параметри термінів-метафор архітектурно-будівельної лексики китайської мови, що функціонують у професійному дискурсі.

Результати досліджень свідчать про частотну відсутність однозначності в словах-термінах архітектури та будівництва сучасної китайської мови, і це є однією з головних характеристик даної термінології. Через відсутність однозначності з'являється ймовірність наявності оцінності.

Серед властивостей архітектурної термінологічної лексики сучасної китайської мови, що активно вивчаються, слід згадати процеси деспеціалізації та детермінологізації. Термінологія архітектури, подібно до згаданих вище систем, складалася на основі загальновживаної лексики. Про це свідчить історія виникнення окремих словників, укладених самими архітекторами-практиками (Клименюк, 2010, с. 12).

Ідеї та образи архітекторів можуть бути поривами уяви, і терміни, введені ними у вжиток, можливо, можуть бути наділені оцінністю. Роль особистісного чинника у термінотворчості може бути предметом докладного вивчення та основою

антропоцентричного підходу у дослідженні архітектурно-будівельної термінології сучасної китайської мови (Михайлова, Перепелиця, 2021, с. 102).

Іншим аспектом вивчення архітектурної лексики може бути словотвірний. Він часто присутній у роботах з архітектурно-будівельної термінології, але головна увага тут приділяється метафорі як семантичному способу терміноутворення.

У зв'язку з розвитком суспільства з'являється безліч нових сучасних технологій, серед яких можна виділити веб-дизайн і веб-архітектуру. Термінологія цих областей вимагає детального вивчення з погляду всіх згаданих вище аспектів. Для розуміння природи цих нових джерел слід мати уявлення про фундаментальні поняття й терміни комп'ютерної сфери, у тому числі Інтернету (Думанська, 2011, с. 154).

Таким чином, специфічною ознакою терміносфери архітектури сучасної китайської мови є різноструктурність та різноманіття дериваційних одиниць та моделей термінолексики, що формує її склад. Частинна приналежність похідних і непохідних терміноодиниць архітектурного фрагмента термінологічної картини світу в китайській мові дуже різноманітна: відзначається наявність одиниць усіх знаменних частин мови.

1.2. Типологія лексичних одиниць сфери архітектури в сучасній китайській мові

Процес еволюції системи понять будівельної термінології складався протягом тривалого часу. Архітектурна термінологія репрезентує спеціальні поняття таких тематичних розділів будівництва та будівельного виробництва: 1) інженерно-теоретичні засади будівництва; 2) архітектура; 3) будівельні матеріали та вироби; 4) інженерні споруди; 5) інженерне обладнання міст, будівель та споруд; 6) містобудування та районне планування; 7) типологія будівель; 8) виробництво будівельних та монтажних робіт; 9) будівельні конструкції; 10) будівельні машини та інструмент; 11) організація будівництва; 12) архітектурно-будівельне проектування; 13) економіка будівництва (Головко-Марченко, 2014, с. 26).

Як відомо, робочий словник спеціаліста окремої галузі містить у собі загальновживану лексику, професіоналізми та наукові терміни (загальнонаукові та

загальнотехнічні, вузькоспеціальні, терміни суміжних галузей). Загальнонаукові та загальнотехнічні терміни виражають загальні поняття науки та техніки (Кияк, 2007, с. 105).

Отже, у термінологічній лексиці, що належить до сфери архітектури в китайській мові, можна виділити три основні тематичні блоки:

1) вузькоспеціальні терміни:

平地机 píngdì jī – *автогрейдер*;

机动性 jīdòng xìng – *маневровість*;

挖掘深度 wājué shēndù – *глибина риття*;

突破力 túpò lì – *зусилля відриву (ковша екскаватора)*;

附件 fùjiàn – *підвісне обладнання*;

工具 gōngjù – *робоче обладнання*;

工作工具 gōngzuò gōngjù – *робочий орган*;

推土机刀片 tuītǔjī dāopiàn – *відвал бульдозера*;

动臂升降机 dòngbì shēngjiàngjī – *підйом стріли* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

2) загальнонаукові та загальнотехнічні терміни, які використовуються в різних галузях знань та належать до наукового стилю мовлення в цілому:

分析 fēnxī – *аналіз*;

范围 fànwéi – *параметр*;

方面 fāngmiàn – *аспект*;

实验 shíyàn – *експеримент*;

相等的 xiāngděngde – *еквівалент*;

频率 pínlǜ – *частотність*;

过程 guòchéng – *процес*;

设备 shèbèi – *обладнання*;

生产 shēngchǎn – *виробництво*;

转移 zhuǎnyí – *переносити, переміщувати* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

3) терміни суміжних галузей, таких як:

будівництво доріг:

具体的 jùtǐ de – *бетон*;

车道 chēdào – *смуга руху*;

路面 lùmiàn – *дорожнє покриття*;

路基 lùjī – *земляна смуга* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

матеріалознавство:

合金钢 héjīngāng – *легована сталь*;

堆焊 duī hàn – *наплав твердим сплавом*;

耐磨 nàimó – *зносостійкий* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

трибологія:

边界润滑 biānjiè rùnhuá – *гранична змазка*;

微凹凸 wēi āotú – *мікронерівність*;

表面活性物质 biǎomiànhuóxìngwùzhí – *поверхнево-активна речовина* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

технічне обслуговування та ремонт:

故障排除 gùzhàngpáichú – *знаходження та усунення несправностей*;

可维修性 kě wéixiū xìng – *ремонтоспроможність*;

适用性 shìyòngxìng – *експлуатаційна спроможність, ремонтна технологічність*;

正常运行时间 zhèng cháng yùn xíng shí jiān – *час відробітку в граничних умовах* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008).

Складність класифікації вузькоспеціальних термінів, які стосуються сфери архітектури китайської мови, полягає в тому, що наразі існує багато типів машин, робочого устаткування, їх функцій, деталей тощо (Жуковський, 2008). Головні труднощі перекладу пов'язані не так з перекладом окремих термінів (наприклад, у ряду термінів-неологізмів відсутній ряд перекладних відповідностей), а з передачею точного змісту кожної фрази, причому про дослівний переклад практично не йдеться (Опалко А., Опалко О., 2019, с. 364).

На основі вивченого матеріалу розглянемо класифікацію вузькоспеціальних термінів, що належать до сфери архітектури китайської мови:

– типи обладнання:

筑路设备 zhù lù shèbèi – *обладнання для будівництва доріг, дорожно-будівельні машини*;

物料搬运设备 wù liào bān yùn sh èbèi – *завантажувально-розвантажувальне обладнання*;

压实设备 yā shí shèbèi – *обладнення для ущільнення грунту*;

土方设备 tǔ fāng shè bèi – *обладнання для земляних робіт, землерийно-транспортні машини* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– типи та види машин і обладнання:

反铲装载机，反铲 fǎn chǎn zhuāngzǎi jī, fǎn chǎn – *погружчик, зворотня лопата*;

冷刨 lěng páo – *холодний планувальник (грунту)*;

挖掘机 wājué jī – *екскаватор* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– системи машини:

AWD 系统 xìtǒng – *система повного приводу*;

液压系统 yèyā xìtǒng – *гідравлічна система система*;

燃油系统 rányóu xìtǒng – *паливна система* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– вузли, агрегати, деталі й елементи конструкції:

ECPC 系统 xìtǒng – *система електронного управління тиском муфт* (ECPC);

滑阀分配器 huá fá fēnpèi qì – *золотниковий пневморозподільник*;

刀尖 dāo jiān – *межа відвалу*;

铲刀升降油缸 chǎn dāo shēngjiàng yóugāng – *циліндр підйому відвалу*;

前框架结构 qián kuàngjià jiégòu – *конструкція передньої рами*;

拉杆 lāgǎn – *тягово-зціплювальний пристрій*;

管状设计 guǎnzhuàng shèjì – *рурова конструкція* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– робоче та підвісне обладнання, робочі органи, що використовуються на будівельному обладнанні:

翻盖 fāngài – *грейдерний ківш*;

分级桶 fēnjí tǒng – *сортувальний ківш*;

开膛手 kāitáng shǒu – *киркувальник*;

路边管理员 lù biān guǎnlǐ yuán – *бордюроукладач*;

树桩粉碎机 shùzhuāng fěnsuì jī – *машина для подрібнення пеньків* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– прилади та пристрої управління, контролю інформації:

仪表盘 yíbiǎo pán – *панель пристроїв*;

指尖控制 zhǐ jiān kòngzhì – *сенсорне управління*;

控制杆 kòngzhì gān – *важіль управління*;

里程指示器 lǐchéng zhǐshì qì – *індикатор пробігу в милях*;

服务间隔指示器 fúwù jiàngé zhǐshì qì – *індикатор інтервалу між циклами технічного обслуговування*;

倾斜操纵杆 qīngxié cāozòng gǎn – *нахиляти ручку управління* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– операції, здійснювані машинами та обладнанням:

挖掘 wājué – *земляні роботи, вийняття грунту*;

抓住 zhuā zhù – *захоплення, погрузка грейфером*;

等级 děngjí – *профілювання (шляху), планування (грунту)*;

提升 tíshēng – *підіймання*;

打桩 dǎzhuāng – *забивання свай, сваєзабивні роботи* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– характеристики машин та обладнання, показники виконуваних ними дій:

操作规范 cāozuò guīfàn – *технічні характеристики*;

装载高度 zhuāngzǎi gāodù – *висота погрузки*;

全高起重能力 quángāo qǐ zhòng nénglì – *вантажопідйомність за максимальної висоти*;

结构耐久性 jiégòu nàijiǔ xìng – *витривалість, довговічність конструкції* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– технології виконання будівельних робіт:

冷铣削 lěng xǐxiāo – *холодне фрезерування*;

土壤稳定 tǔrǎng wěndìng – *стабілізація грунту*;

热回收 rè huíshōu – *гаряча переробка*;

沥青铺路 lìqīng pūlù – *укладання асфальту*;

露天采矿 lùtiān cǎikuàng – *розробка відкритим способом* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– матеріали:

锻钢 duàn gāng – *кована сталь*;

污垢 wūgòu – *земля, грунт*;

碎石 suì shí – *гравій*;

砂浆 shājiāng – *будівельний розчин*;

变速箱油 biànsù xiāng yóu – *трансмісійне мастило* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– характеристики процесів та явищ:

非常高性能 fēicháng gāo xìngnéng – *надвисока продуктивність*;

叶片角度 yèpiàn jiǎodù – *кут встановлення відвалу*;

VHP 测距网 cè jù wǎng – *діапазон регулювання потужності системою VHP*;

流体粘度 liútǐ niándù – *в'язкість рідини, в'язкість рідкого середовища*;

跃点 yuè diǎn – *ефект підстрибування*;

前后重量分布 qiánhòu zhòngliàng fēnbù – *продольний розподіл маси*;

刚性 gāngxìng – *жорсткість, стійкість (конструкції)*;

乘坐质量 chéngzuò zhìliàng – *якість ходу*;

轮胎磨损 lúntāi mósǔn – *зношення шини* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– одиниці виміру (千帕 qiān pà – *кПа*) ； 牛顿米 niúdùn mǐ – *ньютон-метр*； 每加仑英里 měi jiālún yīnglǐ – *миль на галон* (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008);

– іншомовні абревіатури (ISO, ROPS, SAE, dB, AWD, VHP) (Мінюй, Іген, Цзюньсін, 2008).

Таким чином, утворення понять, що закріплюються в термінології архітектури китайської мови, відбувається в процесі становлення та розвитку спеціальних знань у конкретних науково-технічних та виробничих галузях людської діяльності. Термін є мовним виразом поняття.

Закріплена в термінах інформація про накопичений колективний будівельний досвід є базовою основою, на якій будується сучасне професійно-наукове знання в галузі архітектури. Отже, терміни – необхідна умова розвитку науково-технічного знання.

Висновки до Розділу 1

Термін архітектурної сфери (архітектурний термін) інтерпретується нами як така функціонально спеціалізована мовна (семіотична) одиниця, що вживається в галузі архітектури; має визначення у словниках архітектурних термінів; однозначно розуміється всіма фахівцями зазначеної науково-професійної галузі.

Архітектурна термінологія репрезентує спеціальні поняття таких тематичних розділів будівництва та будівельного виробництва: 1) інженерно-теоретичні засади будівництва; 2) архітектура; 3) будівельні матеріали та вироби; 4) інженерні споруди; 5) інженерне обладнання міст, будівель та споруд; 6) містобудування та районне планування; 7) типологія будівель; 8) виробництво будівельних та монтажних робіт; 9) будівельні конструкції; 10) будівельні машини та інструмент; 11) організація будівництва; 12) архітектурно-будівельне проектування; 13) економіка будівництва.

У термінологічній лексиці, що належить до сфери архітектури в китайській мові, можна виділити три основні тематичні блоки:

1) вузькоспеціальні терміни (动臂升降机 dòng bì shēngjiàngjī – *підйом стріли*);

2) загальнонаукові та загальнотехнічні терміни, які використовуються в різних галузях знань та належать до наукового стилю мовлення в цілому (生产 shēngchǎn – *виробництво*);

3) терміни суміжних галузей, таких як: будівництво доріг (具体的 jùtǐde – *бетон*);матеріалознавство (合金钢 héjīn gāng – *легована сталь*); трибологія: (边界润滑 biānjiè rùnhuá – *гранична змазка*); технічне обслуговування та ремонт (适用性 shìyòng xìng – *експлуатаційна спроможність, ремонтна технологічність*).

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ

2.1. Етимологія китайської лексики сфери архітектури

Вивчення різних терміносистем передбачає обов'язковий аналіз їх понятійно-категоріальної специфіки, щоб систематизувати та класифікувати терміни за певними категоріями та критеріями.

Понятійно-категоріальна специфіка архітектурної терміносфери китайської мови зумовлена результатами процесу категоризації. Науковці відзначають, що категоризація є головним способом надати сприйнятому світу упорядкований характер, це спосіб систематизувати його виявлення і розуміння подібності одних явищ і об'єктів і відмінності інших

Дослідження мовного матеріалу дозволяють виділити в архітектурній терміносфері сучасної китайської мови такі категоріально-тематичні сегменти: “Будівлі”, “Дом”, “Житло”, “Інструменти”, “Архітектурні роботи”, “Професії”, “Фізична особа”, “Юридична особа”, “Матеріали”, “Сировина”, “Конструкції”, “Механізми”, “Фундамент”, “Проектна діяльність”, “Робочий одяг”, “Кваліфікація”, “Економіка” та багато інших. Як зазначають дослідники, категоріальне структурування кожної предметної області утворює когнітивно-прагматичну модель даної професійно-соціальної сфери (Думанська, 2006, с. 277).

Проведений аналіз свідчить, що термінологія будівництва китайської мови, що формує мовну та понятійну основу предметної галузі “Будівництво”, виражає категорії та спеціальні поняття таких основних виробничо-професійних розділів будівництва та архітектурної діяльності: 1) організація будівництва; 2) архітектурно-архітектурне проектування; 3) архітектура; 4) планова та інженерно-архітектурна документація; 4) інженерні споруди; 5) економіка будівництва; 6) містобудування; 7) архітектурні та монтажні роботи; 8) типологія будівель та архітектурні конструкції; 9) архітектурні машини та інструментарій; 10) архітектурні матеріали та ін. (Думанська, 2020, с. 95).

Архітектурна терміносфера в китайській мові вирізняється високою інтегративністю, чіткою стратифікованістю на категориально-понятійні розряди. Відповідно, у науковому дискурсі архітектурної тематики за допомогою мови науки представлені ключові фази, етапи, засоби, знаряддя, професійні суб'єкти та об'єкти архітектурної діяльності та її результати. Варто також не забувати про те, що у китайські мові існує достатньо велика кількість певної літератури саме з архітектурною тематикою. Що можуть відображати особливості сприйняття мови та уявлень.

В основі всієї науково-семіотичної сфери будівництва полягає категоріальна інтерпретація будівництва як процесу творення. Є всі підстави виділити у терміносфері будівництва особливу категорію, що відображає специфіку даного гносеологічного сегмента, – категорію 创建 (Колодко, 2004).

Зазначимо, що в 21-му столітті, в період бурхливого розвитку архітектурної індустрії та інноваційних технологій, у кожній країні проектуються і будуються нові типи будівель і різноманітних архітектурних споруд, кожна з яких призначається для конкретної соціальної, професійної, побутової та іншої мети. Як нові денотати ці об'єкти в процесі термінологічної деривації отримують термінологічні номінації, що відображають функціональне призначення та суттєві ознаки, властивості та якості даних об'єктів. Виходячи з цього, слід визнати, що термінологічна сфера будівництва в китайській мові є відкритою, динамічною та інтегративною, що відображає в тому числі результати когнітивної діяльності мислення та мови в цілому.

Розвиток архітектурної терміносфери здійснюється у взаємодії двох когнітивних процесів – процесу мовної концептуалізації та термінологічної категоризації архітектурних денотатів (денотатів будівництва). Враховується, що терміни архітектурної сфери належать до технічної підсистеми термінологічного рівня національної мови (Мосієвич, 2019, с. 165).

Вони виражають такі спеціальні категорії та поняття, які характеризуються смисловою точністю, когнітивною ясністю та однозначністю. Термінологія сфери будівництва є категоріально і функціонально впорядкованою сукупністю термінів, що репрезентують різні поняття архітектурної галузі, взаємопов'язані один з одним.

Архітектурна область соціуму, мовною проекцією якої виступає архітектурна термінологія, у китайській лінгвокультурі має певні особливості. В архітектурній терміносфері в семантико-понятійній структурі термінів відображаються всі історичні та соціокультурні аспекти існування та розвитку держави.

Архітектурна терміносфера містить терміноодиниці сфери фіксації та сфери функціонування термінів. Така комплексність дає можливість простежити семантико-понятійний та дериваційний розвиток архітектурних термінів.

Терміносфера будівництва (архітектурна терміносфера) належить, як зазначалося, до технічної підсистемі мови науки, унаслідок чого ці терміни відбивають переважно матеріальні денотати як одиниці науково-професійного і виробничого сектора (Запольських, Мосіна, 2022, с. 49).

У нашому дослідженні розглядаються саме понятійні категорії, які виражаються термінами, що належать до архітектурної сфери. Кількість категорій може бути різною і з часом змінюватися, що у свою чергу залежить від ступеня охоплення термінології, що належить до тієї чи іншої галузі наукового знання. Питання, пов'язані з виділенням різних типологій категорій понять та систематизацією наукових понять, також знайшли відображення у роботах багатьох дослідників.

Головними архітектурними категоріями, актуалізованими в термінологічних одиницях відповідної сфери китайської мови, постають: 1) суб'єкт дії; 2) об'єкт дії; 3) особа; 3) предмет (-и); 4) процес; 5) дія; 6) стан; 7) одиниці виміру; 8) функція; 9) простір; 10) місце; 11) матеріал, сировина; 12) властивість, якість; 13) ознака; 14) документ(и) (Мосієвич, 2019, с. 164).

Ключовою тематичною групою у терміносфері архітектури китайської мови виступає група “Найменування спеціалізованих дій та процесів”. Різноманітні та різноаспектні процеси будівництва, представлені у понятійно-семантичній структурі відповідних термінів, що актуалізують організаційні, вишукувальні, проектні, архітектурно-монтажні та пусконалагоджувальні види діяльності, пов'язані зі створенням, зміною чи знесенням об'єкта (Жуковський, 2008, с. 57).

Терміносфера будівництва в китайській мові відображає поступальний розвиток соціально-економічного та матеріально-технічного базису держави в цілому, оскільки термінологічні одиниці, що номінують архітектурні реалії та денотати, несуть найважливішу інформацію про всі процеси та тенденції творчої діяльності носіїв мови в галузі соціального облаштування. Все це підкреслює репрезентативний потенціал та семіотичну багатоплановість мови науки та професійної діяльності загалом. Терміносфера будівництва має високий соціальний потенціал, являючи собою специфічний вербалізований фрагмент людського досвіду.

Як встановлено під час нашого дослідження, архітектурна термінологія в китайській мові репрезентує спеціальні поняття таких тематичних розділів науково-виробничої галузі будівництва та архітектурного виробництва: 1) “Інженерно-теоретичні засади будівництва”; 2) “Архітектура”; 3) “Архітектурні матеріали та вироби”; 4) “Інженерні споруди”; 5) “Інженерне обладнання міст, будівель та споруд”; 6) “Містобудування та районне планування”; 7) “Типологія будівель”; 8) “Виконання архітектурних та монтажних робіт”; 9) “Архітектурні конструкції”; 10) “Архітектурні машини та інструменти”; 11) “Організація будівництва”; 12) “Архітектурно-архітектурне проектування”; 13) “Економіка будівництва” (Жуковський, 2008, с. 57).

При аналізі термінів архітектурної сфери виявляється, що їхня сукупність утворює самостійний сектор китайської мови, який тісно пов'язаний з професійною діяльністю. Саме вивіреність практикою впливає на багато інтралінгвістичних властивостей та характеристик архітектурних термінологічних одиниць.

Отже, можна дійти висновку, що термінологія сфери будівництва є категоріально, тематично і функціонально впорядкованою системою термінів, які репрезентують різні наукові та професійні поняття архітектурної галузі.

Терміноодиниці різної структури в сфері архітектури репрезентують такі базові категорії: особа, процес, діяльність, суб'єкт, об'єкт, матеріал, властивість, галузь, механізм, інструмент. Розглянемо ці категорії більш детально:

1. Категорія “Особа” (номінація професії в галузі архітектури): 装配工 zhuāngpèi gōng – *монтажник*、混凝土工人 hùnníngtǔ gōngrén – *бетоняр*、屋顶工 wūdǐng gōng – *покрівельник* та ін. (Колодко, 2004);

2. Категорія “Процеси / дії в архітектурній діяльності”: 浇注混凝土 jiāozhù hùnníngtǔ – *заливка бетону*、固定、冷冻 gùdìng, lěngdòng – *фіксування, заморозка* та ін. (Колодко, 2004);

3. Категорія “Суб'єкт (и) архітектурної діяльності”: 投资者 tóuzī zhě – *інвестор* 、开发商 kāifā shāng – *розробник* та ін. (Колодко, 2004);

4. Категорія “Об'єкт як результат архітектурної діяльності”: 结构体 jiégòu tǐ – *структура*, 屋 wū – *кімната* та ін. (Колодко, 2004);

5. Категорія “Матеріали, що використовуються в архітектурній діяльності”: 混凝土 hùnníngtǔ – *бетон*、沥青混凝土 lìqīng hùnníngtǔ – *асфальтобетон* та ін. (Колодко, 2004);

6. Категорія “Механізми і технічні засоби в архітектурній діяльності”: 装载机 zhuāngzǎi jī – *навантажувач*、起重机 qǐzhòngjī – *будівельний кран*、液压升降机 yèyā shēngjiàngjī – *гідравлічний підйомник* та ін. (Колодко, 2004);

7. Категорія “Інструменти архітектурної діяльності”:锤子 chuízi – *молоток*、钳子 qiánzi – *плоскогубці*、卷尺 juǎnchǐ – *рулетка* та ін. (Колодко, 2004);

8. Категорія “Галузі архітектурної діяльності”: 民用建设 mínyòng jiànshè – *цивільне будівництво*、工业建设 gōngyè jiànshè – *промислове будівництво*、楼面建设 lóu miàn jiànshè – *конструювання підлоги* та ін. (Колодко, 2004);

9. Категорія “Властивість, якість виконаної архітектурної діяльності”: 硬度 yìngdù – *міцність*、密度 mìdù – *щільність*、强度 qiángdù – *сила* та ін. (Колодко, 2004).

Проведений нами класифікаційний аналіз архітектурних термінів за категоріями дозволяє зробити наступне: найбільш репрезентативними категоріями в термінології сфери будівництва є такі категорії, як “дія/процес”, “архітектурний матеріал”, “обладнання/пристрій”, “документ”, “обличчя за професією”,

“Деталь/елемент”, “машини, техніка та механізми”, “архітектурний інструмент”. Менш актуальними та репрезентативними у терміносфері будівництва виступають, за нашими даними, категорії “лінія”, “назва”, “метод”, “період”, “предмет”. Очевидно, що терміноодиниці з категоріальним значенням “дія/процес”, “архітектурний матеріал” та “обладнання/пристрій” є найбільш продуктивними та частотними, перевищуючи в кількісному відношенні терміни іншого категоріального статусу.

Отже, можна зробити висновок, що незважаючи на різні думки науковців стосовно питання виділення категорій термінів, необхідно відзначити той факт, що багато категорій збігаються у різних дослідників. Категоріальний апарат китайської архітектурної терміносфери містить усі універсальні категорії, що виділяються науковцями, проте є й унікальні категорії, властиві переважно лише термінології будівництва. Однією з таких унікальних категорій є категорія 创建.

2.2. Відображення явищ китайського суспільного та культурного життя у лексемах сфери архітектури

Утворення понять, що закріплюються в термінології архітектури китайської мови, відбувається в процесі становлення та розвитку спеціальних знань у конкретних науково-технічних та виробничих галузях людської діяльності. Термін є мовним виразом поняття.

Закріплена в термінах інформація про накопичений колективний будівельний досвід є базовою основою, на якій будується сучасне професійно-наукове знання в галузі архітектури. Отже, терміни – необхідна умова розвитку науково-технічного знання.

Архітектурна лексика є транслятором у передачі концептуальної інформації про цивілізацію, що створила мову, в якій вона функціонує. Архітектура грає особливу роль у житті як давнього, так і сучасного суспільства: як мистецтво проектування споруд, архітектура символічна і відбиває як культуру цивілізації певного періоду, релігійну і культову символіку народу, так і духовний задум її творця (Мосієвич, 2019, с. 52).

У китайській мові будівництво представлено у дискурсі як основний вид діяльності та незамінний матеріальний продукт для життя та виробничої діяльності людини. Історія його еволюції майже така ж давня, як людське суспільство. Із розвитком людського суспільства, світової економіки, створенням новітніх технологій, розвитком наукових напрямів та культури зміст та види/типи архітектурної продукції та архітектурної виробничої діяльності постійно змінюються та розширюються.

У китайській мові науки простежується рівність значення терміна поняттю, як зазначають дослідники китайського термінологічного рівня. У процесах формування різних терміносистем китайської мови виявляються певні закономірності. Актуальні у цьому сенсі такі словотвірні процеси, як запозичення, термінологізація, епонімні терміни, символо-терміни

У китайській мові науки найчастотнішим і найактивнішим способом терміноутворення є словоскладання, що пояснюється специфікою типологічної системи китайської мови. Як ми знаємо, за допомогою саме словоскладпння можна утворити модна створити складні терміни, яке можуть точно відобразити значення. Також, одним із важливих моментів у словоскладпнні який варто зазначити є те що воно може включати в себе сполучення слів з декількох підрозділів, з урахуванням констексту.

Наш аналіз показує, що в китайській мові дуже багато архітектурних термінів мають понятійно-семантичні аналоги, еквіваленти, проте ієрогліфічна система китайської мови зазвичай виражає термінологічний зміст поняття іншим способом.

Так, зокрема, поняттєво-когнітивний зміст терміна “钳工” передається в китайській мові одним термінологічним ієрогліфом, що включає категорійні компоненти “арматура + робітник”; “焊机” – “зварювання + робітник”; “液压升降机” – “гідро + підйом + машина” і т. ін. (Колодко, 2004)

Як ми можемо побачити, формування самої архітектурної терміносфери у китайській мові пройшло достатньо складний шлях розвитку. У сучасній класифікації терміно-дериваційних підсистем мови науки терміносфера будівництва займає особливе місце.

Сфера будівництва відноситься до спеціальних когнітивно-семіотичних сфер, у рамках яких простежується функціональна активність особливої вербальної спільності – мови для спеціальних цілей. Архітектурний термін, володіючи когітальними властивостями, репрезентує категорично-понятійні, соціокультурні та гносеологічні аспекти об'єкта, що термінується.

Термінологічна сфера архітектурного виробництва та архітектурної наукової прози (архітектурна терміносфера) належить до технічної підсистеми мови науки. Архітектурні терміни репрезентують переважно предметно-матеріальні та процесуальні поняття як одиниці науково-професійного та виробничого категоріального апарату: 吸收器、锚、塔、千斤顶、饺子、冷却器、电枢、通道、电镀、刨床、水力发电机 та ін. (Колодко, 2004).

Суб'єкти архітектурної діяльності, а також дослідники-термінологи, лінгвісти, перекладачі спеціальних текстів не зможуть повноцінно реалізувати свої професійні можливості, не оволодівши культурою професійної мови в галузі архітектурної термінології. Терміни архітектурної сфери відносяться до науково-технічної підсистеми термінологічного рівня національної мови, репрезентуючи спеціальні технічні та технологічні поняття, що відрізняються когнітивно-денотативною точністю та однозначністю.

Термін архітектурної сфери (архітектурний термін) інтерпретується нами як така функціонально спеціалізована мовна (семіотична) одиниця, що використовується в архітектурній галузі; має визначення у словниках архітектурних термінів; однозначно розуміється всіма фахівцями даної науково-професійної галузі знання та діяльності. Найважливішим імпліцитним параметром архітектурного терміна є його соціолінгвістичність. Як зазначають дослідники, взаємодія термінології та суспільства з метою цивілізаційного розвитку соціуму дуже результативна, дозволяє оптимізувати передачу знань та інформації, сприяє прогресу в науці та техніці.

Будучи оператором мови архітектурної науки, мови для спеціальних цілей, володіючи когітальними властивостями, архітектурний термін є вербалізованим результатом науково-професійного мислення, науково-професійної інтелектуальної

діяльності, виступаючи засобом наукової та професійно-виробничої комунікації. У цьому аспекті є підстави розглядати його як когніцію (Поліщук, 2019, с. 44).

Як когнітивні одиниці мови для спеціальних цілей, архітектурні терміни, як і терміни інших наук, виступають знаковим засобом зберігання та трансляції соціально значущої інформації кожної науково-професійної та виробничої галузі архітектурного наукового континууму.

Аналіз термінів архітектурної сфери показує, що у сукупності вони утворюють самостійний мовний сектор китайської мови. Вивіреність практикою впливає на багато інтралінгвістичних властивостей і характеристик архітектурних термінодиниць.

Таким чином, специфіка архітектурної термінології полягає в тому, що терміноодиниці будівництва формують дану терміносферу, являючи собою вербальну основу і всієї предметної галузі “Будівництво”. Головним механізмом формування та розвитку даної терміносфери є когнітивний процес термінологічної деривації (Запольських, Мосіна, 2022, с. 49).

Архітектурний термін є своєрідним лінгвокогнітивним маркером даного виду соціально значущої діяльності.

Архітектурні терміноєдиниці виступають сполучною початком головних підсистем у системі архітектурної науки та практично-професійної діяльності: 1) знання (про будівництво в найширшому аспекті), 2) інформації 3) мови. У сфері функціонування термінів відбувається інтеграція цих трьох елементів когнітивної галузі та репрезентація знання за допомогою трансляції та акумуляції відповідної інформації, яка вербується знаками мови науки. У сфері функціонування архітектурних термінів дериваційні процеси та акти термінологічного семіозису відбуваються за законами та моделями, спеціалізованими залежно від гносеологічної галузі.

В архітектурній терміносфері підтверджується спостереження про те, що термінологічна деривація є механізмом розвитку мови науки, тому що в процесах деривації відбувається номінація конкретного елемента нового знання, отриманого

при дослідженні будь-якого об'єкта, процесу, феномена, проблеми тощо (Запольських, Мосіна, 2022, с. 50).

Теоретично до переліку характеристик ідеального терміна входить стилістична нейтральність, систематичність і моносемантичність (однозначність). Однак, насправді, багаторазово спостерігається явище, при якому до однієї звукової оболонки належить більш ніж одне значення, що становить омонімію між науковими термінами (立方体 = *кімната* і 立方体= *камерний гробівець*) або між науковим терміном та загальновживаним словом (回应 = *вбудований стовп* і 回应 = *відгук, відповідь*) (Колодко, 2004).

Стаючи терміном, слово втрачає колишні конотативні відтінки значення і є знаряддям пізнавальної діяльності та організації галузей людського знання. Проте слід зазначити, що у науковій літературі парадоксальні мовні висловлювання є рідкістю. Про це свідчать математичні аксіоми, лінгвістичні парадокси тощо. На цьому тлі пояснюється і, з першого погляду, несумісне з правилом про «нейтральність терміна» використання як термінологічної лексики в переносному значенні шляхом метафоризації (枕头、油煎面包块、丁香) (Колодко, 2004).

Системність у китайській мові знаходить своє відображення у створенні достатньо специфічної наукової лексики загалом, і зокрема, у сфері архітектури (складення терміносистем). У предметній галузі архітектурної лексики китайської мови наявнітакі лексико-тематичні групи, такі як “храмова архітектура”, “суспільні споруди”, “фортифікація”, “містобудування”, “декоративні елементи” тощо. Групи такої класифікації антропоцентричні. Варто також зазначити, що такого роду системність може відображатись не тільки у створенні терміносистем, але і в самій організації. Як було зазначено на прикладах раніше, у китайській мові відомі нам терміни мають властивість об‘єднуватись в лексичні групи. Наведемо один з прикладів таких термінів, а саме ті які пов’язані зі спорудами. Зазвичай можна часто помітити що вони використовуються лише у контексті їхнього призначення або тільки функцій. У той час як терміни, що мають властивість описувати саме декоративні елементи, вони можуть бути пов‘язаними за виглядом.

Сама класифікація несе у собі відбиток людської діяльності та ідеології того чи іншого часу (релігії, політики тощо). Внаслідок того, що архітектура не однорідна система, а складається з багатьох груп понять, доцільно проаналізувати також назви будівель (国会大厦、人民之家 і т. ін.), діячів (建筑师，建设者), технік, знарядь та матеріалів (Колодко, 2004).

Отже, характерними для архітектурної лексики в китайській мові є складність, неоднозначність зв'язків, близькість до лексики загальнолітературної мови, розвинена синонімія, обмежена деривація, широке співіснування власних та запозичених термінів, широке застосування послідовного підпорядкування слів (ланцюжкових відносин) у багатокомпонентних термінах.

Висновки до Розділу 2

Утворення понять, що закріплюються в термінології архітектури китайської мови, відбувається в процесі становлення та розвитку спеціальних знань у конкретних науково-технічних та виробничих галузях людської діяльності. Термін є мовним виразом поняття.

Закріплена в термінах інформація про накопичений колективний будівельний досвід є базовою основою, на якій будується сучасне професійно-наукове знання в галузі архітектури. Отже, терміни – необхідна умова розвитку науково-технічного знання.

Архітектурна лексика є транслятором у передачі концептуальної інформації про цивілізацію, що створила мову, в якій вона функціонує. Архітектура грає особливу роль у житті як давнього, так і сучасного суспільства: як мистецтво проектування споруд, архітектура символічна і відбиває як культуру цивілізації певного періоду, релігійну і культову символіку народу, так і духовний задум її творця.

У китайській мові саме будівництво, представлено у дискурсі як основний вид діяльності та незамінний матеріальний продукт для життя та виробничої діяльності людини. Історія його еволюції майже така ж давня, як і людське суспільство. Що демонструє нам як розвивалась мова із плином часом розвитку самого суспільства та

появою нових термінів. Із розвитком людського суспільства, світової економіки, створенням новітніх технологій, розвитком наукових напрямів та культури зміст та види/типи архітектурної продукції та архітектурної виробничої діяльності постійно змінюються та розширюються.

ВИСНОВКИ

Утворення понять, що закріплюються в термінології архітектури китайської мови, відбувається в процесі становлення та розвитку спеціальних знань у конкретних науково-технічних та виробничих галузях людської діяльності. Термін є мовним виразом поняття.

Закріплена в термінах інформація про накопичений колективний будівельний досвід є базовою основою, на якій будується сучасне професійно-наукове знання в галузі архітектури. Отже, терміни – необхідна умова розвитку науково-технічного знання.

Архітектурна лексика є транслятором у передачі концептуальної інформації про цивілізацію, що створила мову, в якій вона функціонує. Архітектура грає особливу роль у житті як давнього, так і сучасного суспільства: як мистецтво проектування споруд, архітектура символічна і відбиває як культуру цивілізації певного періоду, релігійну і культову символіку народу, так і духовний задум її творця.

Термін архітектурної сфери (архітектурний термін) інтерпретується нами як така функціонально спеціалізована мовна (семіотична) одиниця, що вживається в галузі архітектури; має визначення у словниках архітектурних термінів; однозначно розуміється всіма фахівцями зазначеної науково-професійної галузі.

Архітектурна термінологія репрезентує спеціальні поняття таких тематичних розділів будівництва та будівельного виробництва: 1) інженерно-теоретичні засади будівництва; 2) архітектура; 3) будівельні матеріали та вироби; 4) інженерні споруди; 5) інженерне обладнання міст, будівель та споруд;6) містобудування та районне планування; 7) типологія будівель; 8) виробництво будівельних та монтажних робіт; 9) будівельні конструкції; 10) будівельні машини та інструмент; 11) організація будівництва; 12) архітектурно-будівельне проектування; 13) економіка будівництва.

У термінологічній лексиці, що належить до сфери архітектури в китайській мові, можна виділити три основні тематичні блоки:

1) вузькоспеціальні терміни (动臂升降机 – *підйом стріли*);

2) загальнонаукові та загальнотехнічні терміни, які використовуються в різних галузях знань та належать до наукового стилю мовлення в цілому (生产 – *виробництво*);

3) терміни суміжних галузей, таких як: будівництво доріг (具体的 – *бетон*); матеріалознавство(合金钢 – *легована сталь*); трибологія: (边界润滑– *гранична змазка*); технічне обслуговування та ремонт (适用性 – *експлуатаційна спроможність, ремонтна технологічність*).

У китайській мові будівництво представлено у дискурсі як основний вид діяльності та незамінний матеріальний продукт для життя та виробничої діяльності людини. Історія його еволюції майже така ж давня, як людське суспільство. Із розвитком людського суспільства, світової економіки, створенням новітніх технологій, розвитком наукових напрямів та культури зміст та види/типи архітектурної продукції та архітектурної виробничої діяльності постійно змінюються та розширюються.

论文摘要

建筑词汇是传递有关创造其功能语言的文明的概念信息的翻译器。建筑在古代和现代社会的生活中都扮演着特殊的角色：建筑作为设计结构的艺术，具有象征意义，既反映了一定时期的文明文化，也反映了人们的宗教和崇拜象征意义。这个建筑术语被我们解释为建筑领域中使用的功能专业化的语言符号学单元，并在建筑术语词典中有一个定义。

建筑术语展示了建筑和建筑生产的主题部分的特殊概念：1）建筑的工程和理论基础;2）建筑;3）建筑材料及制品;4）工程结构;5）城市工程设备等等。应该说，需要研究建筑词汇作为这个特殊科学和专业知识分支的符号语言学基础，是由于建筑领域科学和专业活动的发展，以及需要系统化和描述汉语术语基金的这一片段。上述论点的总和决定了研究主题的相关性。

因此，现代汉语术语体系结构的一个特点是构成其构成的术语的派生单元和模型的多结构和多样性。汉语世界术语图的建筑片段的派生和非派生术语单位的部分隶属关系非常多样：注意到语言所有重要部分的单位的存在。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артикуца, Н. В. (2009). Законодавчі терміни та їх визначення. *Наукові записки*, 90, 39-44.

2. Білозерська, Л. П. (2010). *Термінологія та переклад*. Вінниця.

3. Вус, М.І. (2015). Транстермінологізація як чинник динаміки біологічної терміносистеми. *Лінгвістичні дослідження*, 41, 154-161.

4. Головко-Марченко, В.С. (2014). Термінологічне визначення понять “будівельний комплекс”, “будівельна галузь” та “будівельне виробництво”. *Комунальне господарство міст*, 115, 24–30.

5. Дудик, П. С. (2005). *Стилістика української мови*. Київ.

6. Думанська, Л.Б. (2006). Явище синонімії в сучасній українській термінології будівництва та архітектури. *Записки з українського мовознавства*, 16, 273–278.

7. Думанська, Л.Б. (2011). З історії походження української архітектурної термінології. *Культура народов Причерноморья*, 208, 153–155.

8. Думанська, Л.Б. (2020).Фіксація української архітектурної термінології в лексикографічних джерелах XIX–поч. XX ст. *Питання лексикології і граматики*, 33, 92-98.

9. Жуковський, С. (2008). Деякі проблеми перекладу українських термінів будівництва й архітектури у двомовному словнику. *Проблеми української термінології*, 15, 56–58.

10. Запольських, С.П., & Мосіна, Е.О. (2022). Англомовна термінологія архітектури і будівництва та проблеми її перекладу з англійської мови на українську. *Нова філологія*, 86, 48-53.

11. Кияк, Т.Р. (2007). Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*, 32, 104–108.

12. Клименюк, Т.М. (2010). *Ілюстрований словник архітектурних термінів*. Львів.

13. Колодко, С.А. (2004). *Китайсько-український словник*: 80 000 слів. Київ.

14. Михайлова, Р. Д., & Перепелиця, О. В. (2021). Основні терміни архітектурної графіки: мистецтвознавчий аспект. *Art and Design*, 4, 95–106.

15. Мінюй, Ч., Іген, Т. & Цзюньсін, Т. (2008). Російсько-китайський будівельний інженерний словник. Пекін-Москва.

16. Мосієвич, Л. В. (2019). Вплив синонімії та полісемії на переклад англомовної будівельної термінології українською мовою. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 23, 51-56.

17. Мосієвич, Л. В. (2019). Труднощі перекладу англомовних будівельних термінів українською мовою. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*, 7(75), 164–167.

18. Опалко, А.І., &Опалко, О.А. (2019). Лексичні проблеми селекційно-генетичної термінології в аграрній науці і освіті. *Фактори експериментальної еволюції організмів*, 25, 361–367.

19. Петрова, Т. (2017). Шляхи формування сучасної української фітомеліоративної термінології: термінологізування загальновживаної лексики й ретермінологізування лексики інших наук. *Термінологія*, 869, 77-82.

20. Поліщук, Н. (2019). Термінолексика як джерело оновлення газетного тексту (на матеріалі газет перших десятиліть XXI ст.). (Дис. канд. філол. наук). Львівський національний університет імені І. Франка, Львів.

21. Ритікова, Л.Л. (2008). Особливості формування біотехнологічної термінології англійської мови. *Аграрна наука і освіта*, 9, 122-126.

22. Селіванова, О.О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми*. Полтава.

23. Селігей, П.О. (2007). Сучасне термінотворення: симптоми та синдроми. *Мовознавство*, 3, 48–60.

24. Сиротін, О.С. (2020). Структурні особливості англомовних багатокомпонентних термінів сфери біотехнології. *Міжнародний філологічний часопис*, 2, 11-18.

25. Сиротіна, О.О. (2020). Антропоморфна метафора в англійській терміносистемі біотехнології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 84, 62-66.

26. Трач, Н.С. (2003). *Термінологія сучасного законодавства України (лексичний аспект)*. Київ.

27. Тупиця, О.Ю. (2011). *Безеквівалентна лексика: проблеми визначення*. Дрогобич.

28. Хамар, У. (2017). Аналіз української термінології з галузі пізнавальної діяльності на позначення дій, подій і наслідків подій. *Термінологія*, 869, 53-56.

29. Хирівська, Г. (2017). Терміни фармаекономіки та фармацевтичного термінознавства як тематичні групи фармацевтичної термінології, *Термінологія, 869, 53-56*.

30. Юечжень, Х. (2013). *Новий українсько-китайський словник*. Київ.